

AZ OBAMA-JELENSÉG

KECSE ZSUZSANNA

2010. november 26-án, az Alexandra Pódiumon került sor Bokor Pál közelmúltban megjelent könyvének a bemutatására, amely az *Obama – Az út Honolulutól a Fehér Házig, és mindig tovább...* címet viseli. Az író mellett részt vett a beszélgetésben *Simonyi András*¹ volt nagykövet, a moderátor pedig *Magyarics Tamás*, a Magyar Külügyi Intézet igazgatója volt.

Bokor Pálnak ez nem az első műve az Egyesült Államok jelenlegi elnökéről, ugyanis 2008-ban jelent meg *Barack Obama szupersztár* című könyve, melynek tulajdonképpeni folytatása a most kiadott írás. Az első könyv elkészültekor Obama még csak jelölt volt, s azzal a kérdéssel zárult a mű, hogy vajon megnyeri-e az elnökválasztást. A második könyv már a tudás birtokában boncolgatja az Obama-rejtélyt. Nevezetesen azt, hogy hogyan lehet az, hogy a választások idején valóban szupersztárként megjelenő politikus népszerűsége mára lecsökkent, az annak idején elsöprő kommunikációja pedig eltűnt.

Az író szerint az Obama-jelenség legfontosabb eleme maga a megválasztás, vagyis hogy az Egyesült Államok elnöki székét egy fekete bőrű ember foglalhatta el. Bokor Pál szerint ez világtörténelmi jelentőségű esemény volt, ezzel ugyanis lekerült a napirendről a kérdés, hogy lehet-e az USA-nak afroamerikai elnöke. A jelenség valójában el is válik Obama személyétől magától, és az Egyesült Államok erejének kifejező eszköze lesz. Amerika felnőtt, képes volt lezárni egy korszakot és túljutni az ilyen jellegű faji dilemmán, ami ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a lakosság 45 százalékát kitevő etnikumok helyzete megoldódott volna. Az európai országok még nem tartanak itt: nálunk még heves vitákat váltana ki például egy iszlám vallású politikus miniszterelnökké választása. A „fekete ember Fehér Házbá való bejutásával” viszont az USA-ban nagy fordulat következett be; Obama megválasztásával regenerálódásnak indult az amerikai olvasztótégely, ami sokak szerint elromlott.² Még a fehér amerikai középosztálynak se volt kifogása az elnök bőrszíne ellen, pedig ők sok mindent kritizáltak Obamával kapcsolatban.

Annak idején, 2008-ban Barack Obama kiváló szakmai és politikusi képességeinek, valamint az őt támogató csapatnak köszönhetően a megválasztását. Amellett, hogy zseniális kommunikátor, a megválasztásában nagy szerepe volt annak, hogy „túligérte” magát. A választási ígérek eltúlzása önmagában nem szokatlan jelenség, a politikusok gyakran élnek ezzel az eszközzel kampány idején. Obama azonban még erre is rátett, ami akkor meghozta neki a győzelmet, később azonban visszaütött. A beiktatása után döbrent rá ugyanis, hogy mind a bel-, mind a külpolitikai helyzet bonyolultabb a vártnál, erről azonban korábban nem is volt lehetősége megfelelően informálódni. Ennek következtében sok jelképes ügyet nem tudott megvalósítani, például a guantanamoi tábor helyzetének rendezését. Leginkább azoknak az akár bal-, akár jobboldali mérsékelteknek okozott csalódást, akik kampányoltak mellette, pénzzel támogatták, és tiszta szívvel rászavaztak. Amerika a hosszú évek jobbra kilengése után vissza akart térni középre, Obama azonban ezt elszalasztotta. Részben az ígérek beváltásának késlekedése, részben a „visszaötközés a normális kerékvágásba” eredményezte az elnök népszerűségének csökkenését. A messiásnak tekintett Obama körül oszladozni kezdett a mítosz, és lekerült a normális politikai életbe, ahol már csak a teljesítmény számít. Az Egyesült Államokban ugyanis a meritokrácia elvei erősen érvényesülnek, és akárki nem érhet el (vagy tarthat meg) magas pozíciót. Bokor Pál ugyanakkor úgy gondolja, hogy jó eséllyel újraválaszthatják Obamát 2012-ben; bár nem lehet olyan biztos a dolgában, mint két éve; ahhoz nagyon el kéne szűrnie a dolgokat, hogy elbukja a választást.

A beszélgetés során szóba került a korábbi amerikai elnök, George W. Bush, valamint az Obama ellenében feltűnő *Hillary Clinton* is. *Simonyi András* Bush kapcsán hangsúlyozta, hogy Amerikában

¹ *Simonyi András* 2002 és 2007 között Magyarország nagykövete volt az Egyesült Államokban. Hivatali ideje alatt több ízben találkozott *Hillary Clinton*al és *George W. Bush*-sal, utóbbival lehetősége nyílt négyszemközi beszélgetést folytatnia.

² *Bokor Pál* ennek kapcsán tervez egy nagyszabású munkába kezdeni: azt kívánja vizsgálni, hogy mi történt az elmúlt 30 évben Amerikában. A végbement változások sorában fontos mérföldkő *Barack Obama* megválasztása.

mennyire fontos a teljesítmény, s hogy a volt elnök rendkívül nagy tudású, igaz ugyan, hogy sajátos a látásmódja. Az elnöksége alatt elkövetett legnagyobb hibáját szépen „elsikálta”, aminek eredményeként a 2008-as választások idején a Demokrata és a Republikánus Párt véleménye már igen közel állt egymáshoz az iraki és afganisztáni háború kérdését illetően. Simonyi azt is kiemelte, hogy Bush elnök Magyarországnak is többet adott, mint ami elvárható lett volna; kinyújtotta felénk a kezét, és az 1956-os megemlékezések során csúcsra vitte Magyarorszag nevet az Egyesült Államokban.

Hillary Clinton kapcsán egyetértés mutatkozott abban, hogy ő egy remek képességű, határozott és ambiciózus politikus és kitérő külügyminiszter. Az elnök-előválasztás során azonban nem volt szerencséje. Bár rokonszenves és politikailag felkészült volt, Obama fellépése és a legkorszerűbb eszközökkel lefolytatott szenális kampánya váratlan tényező volt. Hillary Clinton oldalán emellett három probléma is felmerült, Barack Obamától függetlenül. Clinton csapata elmaradt vetélytársa stábjá mögött, ráadásul félidőben személyi cserékre kényszerült. Hátráltató tényezőnek bizonyult férje, Bill Clinton személye is. Végül pedig úgy tűnik, hogy Hillary Clinton nem akart igazán elnök lenni. Ez utóbbi az akkori sajtón ugyan nem jö(hete)tt át, mostanság azonban ilyen mende-mondák terjengenek. Bár lehet, hogy csak városi legenda, de 2006 végén, 2007 elején a stábnak állítólag győzködni kellett Clintont, hogy induljon az elnökválasztáson. Erre ő úgy reagált, hogy ő már volt a Fehér Házban,³ és abban a „díszes ketrecben” semmi nem úgy van, ahogy előtte volt. A kényelmes élete és a kampánnyal járó megterhelés ellenére azonban Hillary Clintonban is megvan az a „chip”, ami minden politikusban, más emberfajtvá téve őket.

A könyv Obama megismerésén túl hozzásegít minket az Egyesült Államok jobb megértéséhez is. Sokan ugyanis nem ismerik igazán, vagy félreértelmezik – még akadémiai szinten is – a mai világ egyetlen szuperhatalmát. Való igaz, az USA a második világháború után volt a csúcson, amikor is a világ ipari termelésének 48 százalékát adta. Azóta ugyan gyengültek a relatív gazdasági pozíciói, de ma is ő adja a világ termelésének 40 százalékát; Kína és India együtt, a maga több mint kétmilliárd lakosával nem termel ennyit. Emellett napjainkban egyre fontosabbá válik a puha hatalom, az értékrend közvetítése. S bár sokan túlzó módon⁴ a nyugati világ alkonyáról beszélnek, ezekben a kultúrkörökben van megújulási képesség, s még 50-100 évig biztos dominálni fognak. Nem véletlen, hogy a bevándorlók az USA-ba és más nyugati országokba próbálnak meg a „falon keresztül bejutni”, nem pedig Kínába.

A két beszélgetőtárs kiemelte a könyv erényeként, hogy pontos, hiteles történet, mely megbízható adatokra épül. Emellett szellemes, könnyed hangnemben íródott, amely plasztikus módon tanítja az olvasót, segíti az amerikai légkör megértésében. Amolyan komoly detektívkönyvként lehet rá tekinteni, ami az Obama-rejtélyt próbálja megfejteni szakmailag hiteles, mégis szórakoztató módon. Magyarics Tamás a jó könyvet egy jéghegyhez hasonlította: a szerző csak a tudás csúcsát adja át, a többi a felszín alatt marad, s gondolatokat ébreszt az olvasóban. Bokor Pál eléri ezt; olyan gondolatokat vet fel és hagy a levegőben, hogy miért osztja meg az egészségügyi reform az embereket, vagy hogy miért foglalkoztatja egy kérdés az amerikaiakat, az európaiakat pedig nem. Az író szerint a könyv egy politikai-lélektani tanulmány, amely arra is keresi a választ, hogy Magyarország számára miért fontos, amit Obama elért. Simonyi András szerint hazánkban ugyanis lényeges az Egyesült Államok sikere, mert a megoldás Amerikából fog jönni, nem keletről, a sikereket le kell utánozni, a buktatókat pedig el kell kerülni. Az Amerika-adta lehetőségek kihasználása révén pedig mind keleten, mind az Európai Unióban jobban fogunk boldogulni.

Bokor Pál műve nemes egyszerűséggel „szép könyv”,⁵ ami hozzájárul a magyar amerikanisztikához, történettudományhoz és ismeretterjesztéshez. Aki külpolitikával, különösen az USA-val foglalkozik, annak kötelező olvasmány, de aki keveset tud Amerikáról, annak is tanulságos lehet.

© DKE 2010.

<http://www.southeast-europe.org>
dke@southeast-europe.org

*

Figyelem! *Kedves kutató!* Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke@southeast-europe.org címre. *A tanulmányt a következőképpen idézze:*

Kecse Zsuzsanna: Az Obama-jelenség. *Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, Vol. 1. No. 4. (2010 tél) 2 p. Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő.*

³ 1993 és 2001 között Bill Clinton feleségeként ő volt az USA First Lady-je, és mint ilyen, a Fehér Házban élt a családjával.

⁴ Magyarics Tamás szemléltetésként Mark Twain egy idézetét hozta fel, miszerint „A halálomról szóló hírek erősen túlzóak”.

⁵ Simonyi András szavaival élve.